

Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center

M 1 4 1 1 0 3 1 2

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 2 ====

Razčlemba izhodiščnega besedila

Ponedeljek, 2. junij 2014 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Kandidat dobi konceptni list in ocenjevalni obrazec.

Priloga z neumetnostnim besedilom je na perforiranem listu, ki ga kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalni obrazec). Svojo šifro vpišite tudi na konceptni list.

Izpitna pola vsebuje 21 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 120. Za posamezno nalogo je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve, ki jih pišete z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pišite čitljivo in skladno s pravopisnimi pravili, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak). Osnutek zadnje naloge, ki ga lahko napišete na konceptni list, se pri ocenjevanju ne upošteva.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

Priloga k izpitni poli 2 (M141-103-1-2)

Mladina 33 / 16. 8. 2013

Povezovanje

Nori na zelenjavo

Civilna pobuda Zelemenjava je menjalnica zelenjave in semen, pa tudi katalizator solidarnosti in pozitivne energije

Tjaša Zajc | foto: Uroš Abram | Mladina 33 | 16. 8. 2013

Pobudnica Zelemenjava dr. Darja Fišer na svojem vrtu

1 Ko je v ljubljanskem parku Tabor prvič potekala Zelemenjava, je bilo začetnih nekaj minut naravnost čudnih. Udeleženci so na mizo postavili presežke vrtnin s svojih vrtov in se vsi zgnetli na eno stran mize. Nobeden ni želel stati na nasprotni strani. Na Zelemenjavi ni kupcev in prodajalcev. So samo vrtničarski navdušenci, ki si ob poštem odmerku čveka in pozitivne energije izmenjajo doma pridelano sadje ali zelenjavo, marmelade ali sirupe in druge dobrote, ki jih imajo preveč.

2 Civilna pobuda Zelemenjava je za zdaj hitro razvijajoča se zamisel, katere glavna značilnost je spremenljivost, skupni interes sodelujočih pa, da ne bi metali proč doma pridelane hrane. Zelemenjava je nastala po zaslugi dr. Darje Fišer, docentke na Oddelku za prevajalstvo na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, ki je imela doma preveč semen. Iz zasebne mini akcije izmenjave semen je zraslo več organiziranih dogodkov menjave vrtnin v ljubljanskem parku Tabor. Že kakšen mesec pa se navdušenci povezujejo tudi v skupini na spletnem omrežju Facebook, kjer so doslej pritegnili okoli 900 podpornikov.

3 K sodelovanju v pobudi, ki obuja blagovno menjavo so vabljeni vsi, ki si v prostem času radi umažejo roke s prstjo, pulijo plevel, zalivajo rastline, in jim nato zraste preveč kakšne zelenjave. Vse drugo je nepomembno. »Kar me najbolj preseneča, je, kako raznoliki ljudje so prišli na izmenjave in kakšno pozitivno razpoloženje je vladalo med njimi. Tu so urejene gospe v čevljih z visokimi petami in bosonogi možje z dolgimi bradami,« slikovito pripoveduje Fišerjeva. »Ne glede na to, kaj sicer počnejo, na Zelemenjavi vsi najdejo skupno točko zanimanja. Vsi se morajo na vrtu boriti s plevelom in polži.« Tudi starostne omejitve ni. »Pridejo enostarševske družine, velike družine, upokojenci z nizkimi pokojninami. Vsi so veseli, saj, kot pravijo, si sicer zdravo, kakovostno svežo zelenjavo težje privoščijo,« še opisuje.

4 Za uporabo presežkov pridelanega sadja in zelenjave so v preteklosti v tujini razvili že več kreativnih rešitev. Avstralsko društvo The Urban Orchard med drugim prireja redna srečanja za izmenjavo, nekakšne krožke, v celoti posvečene izobraževanju o pripravi, shranjevanju in konzerviranju hrane. Ponekod, na primer v Veliki Britaniji, so potencial sveže zelenjave z vrtov že pred leti prepoznale restavracije. Nekatere se v zameno za pridelek vrtničarjem odkupijo s kozarcem dobrega vina ali kukanjem v kuhinjo, kjer lahko dobijo kakšen nov recept za prineseno zelenjavo.

OBRNITE LIST.

5 Vsaj pri nas je pobuda bolj socialno oziroma solidarnostno naravnana. Vrtničarji lahko dobijo kakšen nov koristen nasvet. Veseli so, ker težko pridelane hrane ne mečejo proč. Dobijo zagon za naprej. Povežejo se in sodelujejo. Tu dobijo tisti odmerek solidarnosti in prijaznih besed, česar v družbi primanjkuje. Navsezadnje pa jim sposobnost samooskrbe in skrbi zase dviguje samozavest. »Križa, za katero sicer vsi upamo, da bo čim prej minila, je, vsaj tako mislim, spodbudila tudi drugačen način razmišljanja. Bolj paziš na račune, gledaš na izdatke in razmišljaš, kaj boš, če se zgodi kaj zares slabega,« razmišlja Fišerjeva. »Vse več je ljudi, za katere veš, da niso slabi, leni ali sami krivi za svojo stisko. Takim sedaj lažje pomagamo kot pred desetimi leti. Danes se težje pretvarjaš, da te križa ne more prizadeti, težje se pretvarjaš, da je vsak sam kriv za svoj položaj.«

6 Zelemenjava za zdaj še nima formalne institucionalne oblike. Če se bo to zgodilo, se bodo organizatorji verjetno morali ukvarjati tudi z vprašanjem kakovosti ponujenih pridelkov, za kar za zdaj ne more nihče jamčiti. Vsekakor pa so v času, ko je v državnem proračunu vse manj sredstev za socialno pomoč in blaženje učinkov nižjih plač in brezposelnosti, vse oblike povezovanja in pomoči med ljudmi dobrodošle. Nujna je le pozornost, da jih državni odločevalci ne bi dojemali kot izgovor za krčenje socialne države.

7 Izmenjava zelenjave poteka ves čas, naslednji zelemenjavni dogodek pa bo 24. avgusta, ko bo od 13. do 17. ure v parku Tabor velik Zelemenjavni piknik. Kuhar Janez Bratovž bo čaral z vrtninami s svojega vrta, pripravili bodo menjavo kuharskih knjig, otroci bodo ustvarjali v kreativnih delavnicah, organizirano bo tudi izobraževanje o pravilnem ločevanju odpadkov ... Srečanje je odprto za vse. Tisti, ki nimajo vrta, lahko prinesejo kozarčke za vlaganje ali doma kaj spečejo in poskusijo to zamenjati za katero od ponujenih živil. Piknik naj bi bil zadnji dogodek te sezone. A tako so bili zasnovani tudi vsi predhodni. Veliko zanimanje pa je vsakič znova prineslo novo, drugačno in še pestrejšo nadaljevanje ...

(Prirejeno po: Tjaša Zajc: Nori na zelenjavo. Ljubljana: Mladina, št. 33, 16. 8. 2013, str. 63.)

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. V katerih okoliščinah je nastalo izhodiščno besedilo? Določite tvorca, naslovnika, čas in mesto objave in rubriko besedila.

Tvorec besedila: _____

Naslovník besedila: _____

Čas in mesto objave besedila: _____

Rubrika: _____

(2 točki)

2. Kako je poimenovanje rubrike povezano z vsebino izhodiščnega besedila?

_____
(2 točki)

3. V povedi pojasnite, kaj je bil razlog za nastanek besedila.

_____
_____
(2 točki)

4. O čem govori izhodiščno besedilo?

- 4.1. Kaj je tema besedila?

_____
(2)

- 4.2. V katerih delih besedila je tema izhodiščnega besedila najjasneje izražena. Obkrožite črki pred pravilnima odgovoroma.

Tema izhodiščnega besedila je najjasneje izražena v:

- A naslovu.
- B podnaslovu.
- C 1. odstavku.
- Č 2. odstavku.
- D 4. odstavku.
- E 6. odstavku.
- F zadnjem odstavku.

(2)
(4 točke)

5. Preberite 7. odstavek izhodiščnega besedila, v katerem je avtorčin namen izražen posredno.
- 5.1. Kateri namen je avtorica v 7. odstavku izrazila posredno? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.
- A izraziti mnenje o dogodku
  - B obvestiti o prihajajočem dogodku
  - C slikovito predstaviti osebo (kuharja Janeza Bratoža)
  - Č opisati potek zelemenjave
- (1)
- 5.2. S katerim jezikovnim sredstvom je izražen namen? Obkrožite črko pred ustreznim odgovorom.
- A z rabo prihodnjega časa
  - B z rabo trpnika
  - C z rabo sedanjega časa
  - Č z rabo pogojnika
- (2)
- 5.3. Za katero besedilno vrsto so v 7. odstavku uporabljena jezikovna sredstva in zapisani podatki značilni?
- Besedilna vrsta: _____
- (2)
(5 točk)
6. Opredelite izhodiščno besedilo glede na njegove prevladujoče značilnosti. Ustrezne besede oz. besedne zveze podčrtajte.
- Izhodiščno besedilo je publicistično / neumetnostno / duhovito pisan sestavek / enogovorno / javno / reklama / znanstvena razprava / predstavitev združenja / strokovno poročilo / potopis / reportaža / pritožba / poetično besedilo / parodija / prikazovalno besedilo / komentar / govorno besedilo.
- (4 točke)

7. Ali so naslednje trditve v skladu z vsebino izhodiščnega besedila? Obkrožite ustrezno možnost.

Razpoloženje na prvem zelemenjavnem pikniku je bilo že od začetka sproščeno in domače. DA NE

V skupini na spletnem omrežju Facebook ima Civilna pobuda Zelemenjava že od leta 2012 več kot 900 prijateljev. DA NE

Fišerjeva je pozorna na stroške in jo skrbi za lastno prihodnost, obenem pa tudi za mnoge ljudi, ki za svojo revščino niso sami krivi. DA NE

Izmenjava zelenjave poteka samo na dneve, ko potekajo posebej pripravljene zelemenjavni dogodki. DA NE

Zelemenjava v Sloveniji še ni priznana kot državna organizacija. DA NE

V blagovni izmenjavi sodelujejo samo premožni, ki imajo preveč zelenjave in sadja. DA NE

Pobudnica zelemenjavnih dogodkov je učiteljica na Filozofski fakulteti. DA NE

Delovanje civilne pobude Zelemenjava ne bi smelo biti državnim odločevalcem izgovor za krčenje socialnih pravic ljudi. DA NE

(5 točk)

8. V 4. odstavku izhodiščnega besedila je predstavljena izmenjava zelenjave v Veliki Britaniji. Predstavite razliko s slovensko Zelemenjavo. Odgovorite v povedi.

(3 točke)

9. Izhodiščno besedilo bi lahko objavili tudi na radiu.

- 9.1. S katerimi glasovi bi govorec pri branju prispevka izgovoril obkrožene črke/sklope črk v naslednjih besedah oz. predložnih zvezah? Izgovor obkroženih črk/sklopov črk zapišite v oklepaje.

zelemenjavni [ ]

presejke [ ]

prst [ ]

polž [ ]

Ljubljani [ ]

zaprtost [ ]

(3)

9.2. Kateri so podčrtani glasniki (fonemi) v zapisanih besedah? Podčrtajte ustrezno možnost ob poševnici.

- pozornost   Naglašeni samoglasnik je ozki o/široki o.
- nepomembno   Prvi naglašeni samoglasnik je ozki e/široki e,
drugi naglašeni samoglasnik pa ozki e/široki e.
- prst   Naglašeni glasnik je soglasnik p/polglasnik/soglasnik r.
- znova   Naglašeni samoglasnik je ozki o/široki o.
- plevel   Naglašeni samoglasnik je ozki e/široki e.

(3)
(6 točk)

10. V 3. in 4. odstavku sta v besednih zvezah *velike družine* in *Velika Britanija* uporabljena pridevnika velike oz. velika.

10.1. Označite mesto naglasa v obeh pridevnikih tako, da obkrožite črko za naglašeni samoglasnik.

velike družine   Velika Britanija

(2)

10.2. V povedi pojasnite pomensko razliko med pridevnikoma.

---

(3)

10.3. Iz besedne zveze *Velika Britanija* tvorite svojilni pridevnik moškega spola.

---

(2)
(7 točk)

11. Besede imajo lahko tudi več naglasov. V izpisani povedi iz 5. odstavka sta dve dvonaglasnici. Podčrtajte ju in ugotovite, katere vrste tvorjenki sta.

Navsezadnje pa jim sposobnost samooskrbe in skrbi zase dviguje samozavest.

Vrsta tvorjenk: _____

(3 točke)

12. V naslovu izhodiščnega besedila je avtorica uporabila frazem. Preberite slovarski sestavek besede *nor* in rešite naloge.

nòr nôra -o prid. (ò ó) **1.** pog. *duševno bolan*: nor človek; biti nor / delati se norega // ekspr. *tak kot pri duševno bolnih*: nore misli; njegova nora pamet ga je spravila v težave // ekspr. *neumen, nespameten*: ne bodi nor; tako nor pa nisem; nor bi bil, če bi priznal; o ta nora ženska **2.** ekspr., navadno v povedni rabi *zaradi močnega čustva zelo razburjen*: ves nor je od obupa, veselja, žalosti **3.** ekspr. *ki zelo presega navadno mero*: nora jeza; prijelo ga je noro veselje / užival je v norem plesu • nar. štajersko nore gobe *strupene gobe*; ekspr. nora leta *puberteta; leta zlasti spolno neurejenega življenja*; ekspr. obšlo ga je noro upanje, da bo rešen *zelo veliko, a neuresničljivo*; ekspr. noro vreme *zelo spremenljivo, nestalno*; pog., ekspr. vsa nora je na moške *ima veliko slo po moških*; pog., ekspr. čisto nor je na konje *zelo rad ima konje*; veslal je kot nor *zelo, hitro*; šalj. gora ni nora, tisti je nor, ki gre gor ◊ bot. nora ajda *njivski plevel med ajdo, Fagopyrum tataricum*

- 12.1. S katerim pomenom je povezan pomen besede *nor* v naslovu izhodiščnega besedila?

Na črto zapišite številko pomena. _____

(1)

- 12.2. Ali je beseda *nor* v besedilu slogovno nezaznamovana ali slogovno zaznamovana? Obkrožite ustrezno možnost ob poševnici in svojo izbiro utemeljite z izpisom označevalca iz slovarskega sestavka.

Beseda *nor* je slogovno nezaznamovana/zaznamovana.

Izpis označevalca (kvalifikatorja): _____

Kako imenujemo del slovarskega sestavka, v katerem so zapisani frazemi?

_____

(3)

- 12.3. Zakaj se je avtorica besedila odločila za uporabo tega frazema? Odgovorite v povedi.

_____ (2)

- 12.4. S pomočjo slovarskega sestavka naslovite besedilo tako, da boste namesto frazema uporabili slogovno nezaznamovane besede oz. besedne zveze.

_____ (2)

- 12.5. Iz katerega jezikovnega priročnika je slovarski sestavek besede *nor*?

_____

(1)
(9 točk)

13. V izhodiščnem besedilu je kar nekaj prevzetih in slogovno zaznamovanih besed, ki jih je mogoče razložiti z ustreznimi sopomenskimi izrazi. S katerimi izrazi bi lahko nadomestili zapisane besede – pomagajte si tudi z izhodiščnim besedilom? Črke sobesedilno ustreznih domačih izrazov zapišite na črtice.

_____ katalizator	A pogovor
_____ čvek	B (visoka) izobraženost
_____ kreativna (rešitev)	C zmogljivost, zmožnost
_____ formalna (oblika)	Č ustvarjalna
_____ institucionalna (oblika)	D pospeševalec, usmerjevalec
_____ potencial	E predpisana oblika
_____ mini	F določena od neke ustanove
_____ kukanje	G delovanje
_____ akcija	H kratek čas
	I opazovanje
	J majhen

(5 točk)

14. V 3. odstavku so uporabljene tudi slogovno zaznamovane besedne zveze. Izpišite 4 slogovno zaznamovane besedne zveze in jim pripišite slogovno nezaznamovane ustreznice.

Izpis slogovno zaznamovane besedne zveze	Slogovno nezaznamovana besedna zveza

(6 točk)

15. V 1. in 2. odstavku so uporabljeni tudi spodaj zapisani glagoli. Glagolom določite glagolski vid in čas.

Izpis glagolov	Glagolski vid izpisanega glagola	Glagolski čas izpisanega glagola
je potekala		
so postavili		
so se zgnetli		
si izmenjajo		
je zraslo		
se povezujejo		

(6 točk)

16. V izhodiščnem besedilu je tudi nekaj enostavnih povedi.

16.1. V izpisani enostavni povedi podčrtajte stavčne člene in njihove dele. Poimenujte tudi vrsto prislovnih določil tako, da poimenovanje zapišete pod ustrezno podčrtavo.

Za uporabo presežkov pridelanega sadja in zelenjave so v preteklosti v tujini razvili že več kreativnih rešitev.

(6)

16.2. Enega od stavčnih členov pretvorite v ustrezni odvisni/dopolnjevalni stavek in določite vrsto odvisnega/dopolnjevalnega stavka.

Preoblikovana poved: _____
_____
_____

Vrsta odvisnega/dopolnjevalnega stavka: _____

(3)
(9 točk)

17. Katera odvisna/dopolnjevalna stavka sta uporabljena v naslednjih povedih? Poimenujte ju. Pretvorite odvisna/dopolnjevalna stavka v obeh povedih tako, da boste izrazili pomensko ustrezno priredno razmerje. Priredno razmerje tudi poimenujte.

– *Ko je v ljubljanskem parku Tabor prvič potekala Zelemenjava, je bilo začetnih nekaj minut naravnost čudnih.*

Vrsta odvisnega/dopolnjevalnega stavka: _____

Pretvorba: _____
_____
_____

Vrsta priredja: _____

(4)

– *Veseli so, ker težko pridelane hrane ne mečejo proč.*

Vrsta odvisnega/dopolnjevalnega stavka: _____

Pretvorba: _____
_____

Vrsta priredja: _____

(4)
(8 točk)

18. V izpisani povedi popravite napačno rabo vejic in svoja popravka utemeljite z zapisom S-strukture povedi.

K sodelovanju v pobudi, ki obuja blagovno menjavo so vabljeni vsi, ki si v prostem času radi umažejo roke s prstjo, pulijo plevel, zalivajo rastline, in jim nato zraste preveč kakšne zelenjave.

(2)

S-struktura

(5)
(7 točk)

19. V besedilu je beseda Zelemenjava napisana z veliko začetnico. Ali je zapis z veliko začetnico pravilen? Obkrožite ustrezno možnost in svoj odgovor utemeljite v povedi.

Raba velike začetnice JE/NI pravilna.

(1)

Utemeljitev: _____

_____

(2)
(3 točke)

20. Poimenujte pomenska razmerja med stavki v zapisanih povedih in ugotovite, za kateri način razvijanja teme so značilna.

Zapisana poved	Pomensko razmerje
Ko je v ljubljanskem parku Tivoli prvič potekala Zelemenjava, je bilo začetnih nekaj minut naravnost čudnih.	
Udeleženci so na mizo postavili presežke vrtnin s svojih vrtov in se vsi zgnatli na eno stran mize.	
Navdušenci se že povezujejo tudi v skupini na spletnem omrežju Facebook, kjer so doslej pritegnili okoli 900 podpornikov.	

Način razvijanja teme: _____

(4 točke)

Število besed:

M 1 4 1 1 0 3 1 2 1 5

Prazna stran

Prazna stran